

офіційний веб-сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2619> (дата звернення: 12.06.2017).

3. Bondaruk T. H., Bondaruk I. S., Dubyna M. V. Financial sustainability as a factor of forming fiscal space of local budgets. *Economies' Horizons*. 2020. № 2(13). P. 4–16.

4. Бондарук Т. Г. Теоретичні засади фінансової стійкості місцевих бюджетів. *Сучасні тенденції в економіці та управлінні* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 30 черв. 2017 р. Запоріжжя : ГО «СІЕУ», 2017. Ч. 2. С. 9–10.

5. The IMFFSB Early Warning Exercise: Design and methodological toolkit. International Monetary Fund. 2010. 41 p . URL: <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2010/090110.pdf> (date of treatment: 14.04.2017).

6. Fiscal Sustainability Report 2012. *European Economy*. 2012. No. 8. 204 p. URL: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/pdf/ee-2012-8_en.pdf

7. The IMFFSB Early Warning Exercise: Design and methodological toolkit. International Monetary Fund. 2010. 41 p. URL: <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2010/090110.pdf> (date of treatment: 14.04.2017).

8. Уманський І. І. Стійкість державних фінансів в умовах євроінтеграційних процесів. *Фінанси України*. 2015. С. 9–28. 21 с.

9. *European Economy*. Identifying fiscal sustainability challenges in the areas of pension, health care and long-term care policies. *Occasional Papers*. 2014. No 201. P. 7.

БЮДЖЕТНИЙ КОНТРОЛЬ І ПРОБЛЕМИ ЙОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Василевська-Смаглюк Ольга Михайлівна,
аспірантка,

Національна академія статистики, обліку та аудиту

Окреслення питань інформаційного забезпечення бюджетного контролю потребує застосування основних підходів до проблеми: якісного та кількісного. Це зумовлює необхідність використання онтологічного аналізу: він передбачає урахування як зв'язків цих гносеологічних категорій, так і взаємних переходів кількісних явищ в якісні.

Якісний розгляд проблеми потребує з'ясування сутності бюджету та похідних від нього понять (бюджетної системи країни, бюджетного процесу тощо) як підконтрольних явищ. Згідно з цим підходом основоположною категорією досліджуваної проблеми є бюджет. Відповідно до положень Бюджетного кодексу України він являє собою план формування і використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань та функцій, які здійснюються органами державної влади та місцевого самоврядування.

З'ясування сутності бюджету та похідних від нього понять сприяє виявленню: з одного боку, джерел формування доходів бюджету, а з другого – напрямів бюджетних видатків. При цьому видатки бюджету мають спрямовуватися таким чином, аби забезпечувати безперервність функціонування суспільно-господарської системи країни. Потоки фінансових ресурсів, пов'язані з формуванням доходів бюджету, мають індуктивне спрямування. А фінансові потоки, призначені для здійснення бюджетних видатків, є дедуктивними. Ці особливості повинні враховуватися з метою надання керованості бюджетним відносинам, побудови бюджетного контролю та його інформаційного забезпечення.

Сутність *бюджету* розкривається через його *функції*. Практики і науковці виокремлюють розподільчу та *контрольну функції* як основні. З точки зору акумулювання фінансових ресурсів та їх подальшого спрямування на соціально-економічний розвиток бюджет має особливу значущість ще й тому, що є однією із найпосутніших ознак збалансованості фінансово-економічного організму країни. У ширшому розумінні його належить розглядати як прояв суспільно-господарської рівноваги.

Що стосується контрольної функції бюджету, то з її допомогою досягається сприяння рівномірному розвитку регіонів країни. Істотна значущість контрольної функції бюджету полягає в тому, що якраз її виконання зумовлюють необхідність бюджетного контролю як засобу забезпечення керованості бюджетних відносин.

Викладені положення спричиняють актуальність контролю бюджетної безпеки. Ідеться про захищеність пов'язаних із бюджетом понять (бюджетної системи, бюджетного процесу тощо), збалансованості доходів бюджету з бюджетними видатками, забезпечення фінансово-економічної рівноваги тощо.

Відтак контролю підлягає бюджетна система країни. Згідно з Основним законом Україна є унітарною державою. Бюджетна система унітарних державах є переважно дворівневою. Тому ієрархія бюджетної системи країни об'єднує державний (центральний) бюджет та місцеві бюджети.

Належить брати до уваги важливість бюджетних установ у структурі фінансово-економічного устрою країни. Враховуючи це, пропонуємо вести мову про трирівні цієї структури:

- макроекономічний, що охоплює бюджетні установи, які є органами державної влади (Верховна Рада, Адміністрація Президента, міністерства і відомства тощо), а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок державного бюджету;

- мезоекономічний – охоплює бюджетні установи, які є органами місцевого самоврядування (місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування (районні, районні у містах, міські, селищні, сільські ради) тощо), а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідного місцевого бюджету;

- мікроекономічний – є сукупністю організацій, створених органами державної влади для здійснення управлінських, соціально-культурних, науково-

технічних або інших функцій некомерційного характеру, діяльність яких фінансується з державного бюджету або за визначених обставин із позабюджетного фонду на основі кошторису доходів і витрат.

Іншим досліджуваним підконтрольним явищем є бюджетний процес. Це регламентовані законодавством порядки складання, розгляду, затвердження бюджетів та їх виконання. З огляду на те, що бюджетний процес поділяється на стадії, кожна з них своєю чергою має бути контрольованою, а саме: стадія складання проєктів бюджетів; стадія розгляду і прийняття закону про Державний бюджет України, рішень про місцеві бюджети; стадія виконання бюджету, в тому числі у разі необхідності внесення змін до закону про Державний бюджет України, рішення про місцеві бюджети; стадія підготовки та розгляду звіту про виконання бюджету і прийняття рішень щодо нього. Беручи хоч би першу із названих стадій, пропонуємо основні проєктні параметри бюджетів розглядати як «ключові точки» превентивного бюджетного контролю.

Контролю також підлягає діяльність вказаних складових бюджетної інфраструктури країни упродовж бюджетного циклу, тобто строку діяльності держави або органу місцевого самоврядування з одним бюджетом на один бюджетний період.

Бюджет та розглянуті вище похідні від нього поняття (бюджетна система країни, бюджетний процес тощо) мають бути керованими і тому потребують належного управління. Керованість бюджету (його системи, процесу тощо) пов'язана з кількісним розглядом досліджуваної проблеми. Своєю чергою цей підхід є узагальнюючим щодо прийомів управління, які застосовують математику, статистику, кібернетику тощо.

Кількісне вимірювання джерел формування бюджетних доходів характеризується показником валового національного продукту (ВНП) країни. ВНП підсумовує ринкову вартість вироблених у країні товарів та наданих послуг за рік незалежно від розташування національних підприємств. Він характеризує кінцеве споживання матеріальних благ і послуг, кінцеві результати економічної діяльності у сфері матеріального і нематеріального виробництва. У ширшому розумінні бюджет належить інтерпретувати як складову ВНП, яка відстежується державою.

Відтак застосування ВНП для бюджетного контролю пов'язуємо передовсім із принципом компаративності. Цей принцип, трактуючи сутність контролю, в даному разі розкриває зіставлення найважливіших кількісних показників, що характеризують бюджет (доходів бюджету; видатків бюджету; бюджетного профіциту чи дефіциту) із ВНП. Відношення цих показників до ВНП слід вважати важливими критеріями бюджетної безпеки.

Що більше: за названими кількісними характеристиками бюджету по відношенню до ВНП упродовж кожного бюджетного циклу пропонуємо встановлювати порогові рівні бюджетної безпеки. Зокрема, одним із визначальних критеріїв бюджетної безпеки вважаємо пороговий рівень бюджетного дефіциту. Запобігання бюджетному дефіциту, на наше переконання, заслуговує запровадження превентивного моніторингу його порогового рівня.

Сукупність вказаних вище бюджетів, що входять до складу бюджетної системи країни, узагальнюється через зведений бюджет України. Він використовується для аналізу і визначення засад державного регулювання економічного і соціального розвитку країни.

Якісний, а особливо кількісний виміри досліджуваної проблеми пов'язані з інформаційним забезпеченням бюджетних відносин. Нині інформація стає дедалі важливішою складовою системного забезпечення бюджетного контролю. Її значущість особливо зростає у контексті глобальних викликів, продиктованих суспільствами, що засновані на знаннях, та необхідністю суспільно-господарського розвитку країни в умовах цифрової економіки.

Здійснюючи модернізацію інформаційного забезпечення бюджетного контролю відповідно до вказаних викликів, слід брати до уваги адекватність спрямованості інформаційних потоків потокам фінансових ресурсів, завдяки яким відбувається як формування доходів бюджету, так і здійснення бюджетних видатків. Йдеться про відповідність індуктивного та дедуктивного спрямування інформаційних та фінансових потоків.

Метою пропонованого підходу до побудови інформаційного забезпечення є надання керованості бюджетним відносинам, зокрема, через удосконалення бюджетного контролю. Адже індуктивний та дедуктивний розрізи бюджетного контролю потребують інформаційного забезпечення, яке має бути релевантним за нормативною та фактографічною складовими.

З одного боку, бюджет як план формування і використання фінансових ресурсів для функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування та підпорядкованих їм установ (організацій), являє собою норму бюджетного контролю. З іншого боку, статистична та облікова інформація є його фактографічним забезпеченням.

Своєю чергою і статистична, і облікова складові фактографічного забезпечення являють собою інформаційний «каркас» бюджетного менеджменту. Їхня інституційованість та правова унормованість посилюють безальтернативну релевантність статистичної та облікової складових інформаційного забезпечення.

У той же час потребує розв'язання проблема узгодженості статистичної та облікової складових фактографічного забезпечення бюджетного контролю. Залишається проблемним і питання адекватності індуктивного та дедуктивного спрямування потоків статистичної та облікової інформації відповідним потокам фінансових ресурсів.

Таким чином, з погляду важливості для забезпечення керованості розвитку країни, необхідно наголосити, що бюджет є своєрідним «каркасом» фінансово-економічного менеджменту бюджетних установ (організацій) макро, мезо- та мікрорівня в управлінні суспільно-господарськими процесами. Розкриваючи бюджет з погляду його важливості як складника бюджетної безпеки, доречно запровадити адекватні безпечові критерії (наприклад, пороговий рівень бюджетного дефіциту) з метою запобігання виникнення негативних відхилень (наприклад, превентивний моніторинг порогового рівня бюджетного дефіциту). З огляду на повторюваність бюджетного процесу (від

складання проектів – до розгляду звітів про виконання бюджетів) у бюджетному періоді, зростає значущість його безперервного наукового супроводження упродовж щорічних бюджетних циклів.

БЕНЧМАРКІНГ НАВАНТАЖЕННЯ НА ВОДНІ РЕСУРСИ В КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Гарбозюк Катерина Юріївна,
магістрантка,

спеціальність «Економічна аналітика та статистика»;
науковий керівник:

Єріна Антоніна Михайлівна,

доктор економічних наук, професор;

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Новітні глобальні виклики ХХІ ст. зумовлюють посилення уваги до питання ресурсного забезпечення та його структури. Сьогодні все більше уваги приділяється питанням, пов'язаним із водними ресурсами, оскільки однією з глобальних проблем сучасності є дефіцит прісноводних ресурсів. Використання водних ресурсів потребує їх постійної адекватної оцінки.

Водні ресурси відіграють одну з пріоритетних ролей для забезпечення сталого функціонування держави. Їх вагома залученість до економічного кругообігу, інтегрованість у переважну більшість сфер функціонування, позиціонування в якості фактору розміщення продуктивних сил, значення для життєзабезпечення населення дають можливість зарахувати ресурс до групи унікальних та ключових для держави. У міру зростання стурбованості з приводу водних ресурсів, політики, інвестори, фізичні особи використовують термін «водна безпека», щоб висловити свої погляди. Існує зростаючий міжнародний консенсус щодо підвищення рівня водної безпеки на стійкій основі, і побудови більш стійких і надійних водних систем [2, с.10].

Загострення проблем, пов'язаних зі станом водних ресурсів, змусило світову спільноту визнати розширення доступу до безпечної питної води однією з ключових Цілей сталого розвитку на період до 2030 року (Ціль 6, Clean Water and Sanitation). Серед завдань, які необхідно виконати в рамках зазначеної глобальної Цілі, – поліпшення якості води, підвищення ефективності використання водних ресурсів та захист пов'язаних з водою екосистем. У контексті цих завдань особливої ваги набуває впровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом, у т.ч., за необхідності, – на основі транскордонного співробітництва.

Для характеристики нинішньої ситуації із запасами прісної води та водозабезпеченням спеціалісти використовують терміни, введені Всесвітньою програмою ООН з оцінки водних ресурсів (UNWWAP): водний стрес і водна криза.